

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

תוכן

- א. למיגדל אוהרי בחולא דמועדא ... מעשה הדיוט הוא אבל איזלי אסור ... מעשה אומן הוא 2
- ב. כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים.....2
- ג. עושין מעקה לגג ולמרפסת מעשה הדיוט אבל לא מעשה אומן.....3
- ד. שפין את הסדקין ומעגילין אותן במעגילה ביד וברגל אבל לא במחלצים.....3
- ה. הציר והצינור והקורה והמנעול והמפתח שנשברו מתקנן במועד ובלבד שלא יתכוין לעשות מלאכתו במועד4
- ו. וכל כבשין שהוא יכול לאכול מהן במועד כובשין.....5
- ז. כוורא שרי להו רבא מיצד מיזל אייתויי ומימלח ... מיתאכלי אנב איצנא.....6
- ח. הדרן עלך משקין בית השלחין.....8
- ט. מי שהפך את זיתיו ואירעו אבל או אונס או שהטעוהו פועלים ... זולף וגומר וגף כדרכו 8
- י. דברים המותרין במועד אסורים בימי אבלו.....9
- יא. אלו דברים העושין לאבל בימי אבלו זיתיו הפוכין.....10
- יב. זיתיו הפוכין ואין שם אומן אלא הוא ... הרי זה יעשה בצניעא.....11
- יג. אם היה אומן לרבים ... ואין שם אומן אלא הוא הרי זה יעשה.....11
- יד. האריסין והחכירין והקבלנין הרי אלו יעשו אחרים בשבילן.....12
- יז. החמרין הגמלין והספנין הרי אלו לא יעשו ואם היו מוחכרין או מושכרין אצל אחרים הרי אלו יעשו.....13
- יח. שכיר יום אפילו בעיר אחרת לא יעשה.....13
- יט. היתה מלאכת אחרים בידו ... בין קיבולת בין שאינה קיבולת לא יעשה.....13
- יז. היתה מלאכתו ביד אחרים בביתו לא יעשו בבית אחר יעשו.....14
- יח. הוה להו ההוא גמלא דתורא בהדי הדדי איתרעא ביה מילתא ... ופסקיה לגמליה ... אדם חשוב שאני.....14

דף יא.

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

א. למיגדל אוהרי בחולא דמועדא ... מעשה הדיוט הוא אבל איזלי אסור ... מעשה אומן הוא

כבר התבאר לעיל דף י. שבשונה ממכשירי אוכל נפש שמותרים כאוכל נפש "מכשירי מכשירין" דינם שווה לשאר "צורכי המועד" אך אין דינם כ"מכשירי אוכל נפש".

והגדרת "מכשירי מכשירין" הוא דבר שאמנם צריכים לו לצורך האוכל, אבל הוא עצמו אינו מכשיר את האוכל לאכילה.

לפיכך מותר לעשות לצורך המועד מצודות או מלכודות לדגים ועופות מצרי ערבה שהוא מעשה הדיוט, אבל לא רשתות הארזים מחוטים שהוא מעשה אומן.²

ב. כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים

כבר התבאר לעיל דף י. שתנור וכירים לצורך בישול ואפיה במועד³, וכן תנור חימום וכדומה, מותר לתקנם אפילו בתיקון המוגדר כמעשה אומן⁴. ולמרות שקיימת אפשרות שילך לבשל אצל שכנים וכיוצא בזה, אין מטריחין אותו⁵.

אולם כל זאת אם יוכל להשתמש בו במועד, אבל לתקנו לצורך שימוש אחר המועד, כגון לתקן תנור שלא הוכשר מחמין בחול המועד פסח, או תנור חימום בסוכות כדי שיהיה לו לחורף אסור, אפילו מעשה הדיוט⁶, אם לא במקום הפסד.

ואם היה אפשר לו לעשות מעיו"ט וכיון מלאכתו לעשותן במועד אסור⁷.

¹ שו"ע ונו"כ תקמא א

² ולא הוי בכלל מכשירי אוכל נפש כמו תנור וסכין שמותר שם אפילו מעשה אומן משום דלא מקרי מכשירין אלא דבר המכשירו לאכילה (כי התנור ע"י האפיה וסכין ע"י השחיטה) משא"כ ברשתות. מ"ב שם ב

³ שו"ע ונו"כ תקמז

⁴ כיון שהוא צורך אוכל נפש. מ"ב שם יח

⁵ חוהמ"כ שם הע' קה מהמאירי בסוגיין

⁶ מ"ב שם יט

⁷ מ"ב שם חי

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

וכן אם נשבר החלון בימות הגשמים בעונן שאם לא יתקנו ישוב בקור, או בימות החמה וחושש שייכנסו חרקים וכדומה, מותר לתקנו, אך אם אין את החששות הנ"ל אסור לתקנו, אפילו מעשה הדיוט⁸.

ג. עושין מעקה לגג ולמרפסת מעשה הדיוט אבל לא מעשה

אומן

כבר התבאר לעיל דף ז. שבניה בחול המועד⁹, אפילו כל שהוא, ואפילו לצורך המועד אסורה. אולם מלאכת הדיוט לצורך המועד הותרה, כמבואר לעיל בפתיחה דף ב. ולפיכך אם צריך לבנות מעקה לגג, בין אם בונה משום מצות מעקה בין אם בונה לצורך שמירה, בונה אותו מעשה הדיוט¹⁰. אולם אם יש חשש סכנה וכגון שאינו יכול למנוע אנשים מלעלות לגג, וצריך לבנות מעקה או לסתור או לתקן את הישן ולבנות חדש. מותר ואפילו ללא שינוי¹¹.

וכל בנין שהוא בגדר מעשה הדיוט התירו אם הוא לצורך המועד¹², כגון לנעוץ מסמר בכותל על מנת לתלות תמונה כדי ליפות הבית או הסוכה, וכן שאר תיקוני בית רגילים שכל אחד יכול לעשותם, אך אם כיון מלאכתו יש לאסור גם בזה.

ד. שפין את הסדקין ומעגילין אותן במעגילה ביד וברגל אבל

לא במחלצים

טיוח נחשב כמעשה אומן כשבונה ומטיח, אבל טיחה בלבד אינה מעשה אומן¹³. וכל שנעשה לצורך המועד, מותר.

לפיכך מותר להטיח גגו בחול המועד אם הוא לצורך המועד. אבל שלא לצורך המועד לא הותר אפילו מעשה הדיוט. אמנם יש שכתב שזהו דוקא

⁸ מ"ב שם יט

⁹ שו"ע ונו"כ תקמ א

¹⁰ בחידושי הריטב"א שכתב דמתני' מיירי בגג דלא רגילי להלוך בו שאינו חייב במעקה אלא שהוא בעצמו רוצה לעשות משום שמירה [ולפיכך אמרו בירושלמי דסגי בג' טפחים] דאי משום מצות מעקה למה לא יעשה כדרכו ע"ש. אבל שארי הפוסקים סתמו בזה ולא הילקו. ביאור הלכה שם ד"ה וכן אם

¹¹ חול המועד כהלכתו ח יב ופשוט הוא שאינו שונה כלל מכותל חצר שם דף ז.

¹² שו"ת באר משה ח"ז סי' ק"ו. ועיין חוהמ"כ בהוספות לפ"ח סעי' י"ט שנכון לימנע גם מזה

¹³ מ"ב תקמ ג

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

כשמטייה חלק קטן מהגג, אבל להטיח כל גגו, הרי זה מלאכת טורח הרבה, ואסור¹⁴.

ולכן אם אין הגשם דולף עדיין בפועל, אלא שרוצה לתקן את הגג מחשש לגשמים שיבואו, מותר לסתמו רק בידיו או ברגליו¹⁵, כלומר שבועט ביד וברגל לסתום הסדקין, ואפילו הוא עושה יפה יפה כעין שעושין בכלי אומנות ג"כ מותר שכל זה נקרא מעשה הדיוט¹⁶, אך לא בכלי אומנות מכיון שנחשב למעשה אומן, ולמלאכה שיש בה פירחה, וכל זאת בתנאי שלא כיוון מלאכתו למועד.

וכשהגג או הקירות סדוקים והגשם דולף לתוך הבית, מותר לתקנו. וכשיש צורך בכך, עושה זאת כדרכו ללא שינוי, ואפילו במעשה אומן. "שאין אדם דר במועד בדירה סרוחה, ועוד שאין לך דבר האבד גדול מזה"¹⁷.

בית¹⁸ שבנין קירותיו כבר הסתיים, והעדר הגג גורם נזק למיבנה הקיים מכיון שיורדים גשמים העשויים למוטטו, מותר להשלים בנית הגג במועד וכן כל כיוצא בזה, כשהמנעות מהמשך הבניה עלול לגרום להפסדים של הקיים כבר מכיון שנחשב לדבר האבד.

ה. הציר והצינור והקורה והמנעול שנשברו מתקנו במועד ובלבד שלא יתכוין לעשות מלאכתו במועד

דלתות הבית וחלונותיו שנשברו, או שציר הדלת והחלון נשברו, וכן מנעול הבית שנשבר, מותר לתקנם בכל המצטרך אפילו מעשה אומן¹⁹. כל שלא כיון מלאכתו למועד, שלא התירו אלא בשכח מעיו"ט לתקן ולא במכוין להניח לתקן במועד²⁰, וטעם ההיתר מכיון שנחשב לדבר האבד, שאם יניח הפתח פתוח והדלתות שבורות, נמצא מאבד כל מה שבבית.

¹⁴ ערוך השלחן שם ד

¹⁵ שו"ע ונו"כ תקמ"ג

¹⁶ מ"ב שם ח

¹⁷ ביאור הלכה שם ד"ה סדקים שבגג

¹⁸ הוהמ"כ פ"ח ו משו"ת חסד לאברהם תנינא ס

¹⁹ שו"ע ונו"כ שם ד

²⁰ מ"ב שם טו

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

וכן אם נאבד המפתח מותר להתקין מפתח חדש ללא שינוי. וכן מותר לתקן מערכת אבטחה כגון אזעקה מצלמה חיישנים וכדומה²¹.

אולם דלת פנימית, או כשאין חשש לגניבות וכדומה, אסור לתקן אף במעשה הדיוט²². אולם אם יש בו צורך המועד, כגון דלת חדר שינה שרוצה לתקנו משום צניעות או בושה, מותר לתקנו מעשה הדיוט.

וכן דלתות לארונות וכדומה אין לתקן, אלא אם יש צורך המועד כנוצר ובמעשה הדיוט.

וכבר נתבאר שבזמן הקור מותר לתקן חלון שנשבר גם כשאין חשש לגניבות, כגון שיש סורגים וכדומה, כל שלא ניתן לסתמו בדרכים אחרות למניעת חדירת הקור.

ואם יש חשש פגיעה וכדומה כגון זכוכית שבורה או דלת שחושש שתיפול על ילדים, או שחושש שילדים ייפגעו מתכולת הארון או החדר, ואין לו להיכן לפנות מותר לתקנם במקום שאי אפשר אחרת אפילו במעשה אומן²³.

אמבטיה ושירותים דוד שמש או דוד חימום המים (בוילער) שהתקלקלו, ואין לו אחרים בבית, מותר לתקנם במועד ויש מתירים גם במעשה אומן²⁴. אולם תיקון במערכת האינסטלציה, הנערך במועד, מותר לכו"ע במעשה אומן.

ו. וכל נבשין שהוא יבול לאכול מהן במועד נובשין

דברים שאפשרות השמוש בהם תהיה רק לאחר החג, אסור לעשות בהם מלאכה במועד. לפיכך אסור לכבוש פירות או ירקות בחומץ, מלח, וכיוצא בזה, או לסחטם להוציא מהם המיץ במטרה לייבשם לשימור במידה ויזכשו לאכילה רק לאחר המועד²⁵.

אבל כשקיימת אפשרות שיאכלם במועד אף בטרם נסתיים תהליך הכבישה על ידי שיסחטם וכיוצא בזה מותר לכבשם, אף שאינו אוכלם בפועל²⁶.

²¹ שו"ת באר משה ח"ז סי' צ"ח, שש"כ פס"ז סעי' י"ז.

²² מ"ב שם יג

²³ הוהמ"כ פ"ה סעי' כ"ב ובהוספות

²⁴ הוהמ"כ פ"ז לד ובביאורים ד

²⁵ שו"ע ונו"כ תקלנ ג

²⁶ כמבואר לגבי דגים להלן משו"ע שם ד

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

במקרה והדבר שרוצה לכבוש לא יהיה בנמצא לקנותו או שיתייקר לאחר המועד, מותר לקנותו ולכבשו.²⁷

אך ללקוט בכדי לכבוש, אסור גם במקרה כזה.²⁸ אם לא במקרה שיש לו פירות וירקות בשדהו שעלולים להתקלקל אם לא יקדים ללקטם ולכבשם, אז מותר מכיון שנחשב לדבר האבד. וללקוט מעצי הפקר אסור גם באופן האמור.²⁹

כלל של דבר³⁰ כל שמפסיד מהקרן, אפילו מלאכה גמורה³¹, מותר בחול המועד. וכל שאינו נפסד אלא שנמנע ממנו ריווח, מלאכה גמורה אסור. מלאכה דרבנן כגון כובש ומולח, דאין עיבוד באוכלין מותר, ובתנאי שאין במלאכה זו טורח.

לפיכך, לבשל³² ריבה מפירות למשך השנה, וכמו כן לבשל רסק מעגבניות וכיוצא בזה למשך השנה אסור. שמכיון שקשור כמלאכה גמורה מותר רק לצורך המועד. ויש מי שהתיר באופן שאוכל ממנו גם במועד. ובמידה ועשוי להתקלקל אם לא יעשו הפעולות האמורות, מותר.

ז. כוזרא שרי להו רבא מיצד מיזל אייתויי ומימלח ... מיתאכלי אנב איצצא

צידת דגים מותרת³³, אפילו שצד הרבה יותר ממה שצריך לאכילה במועד³⁴, וכמו כן מותר למלוח, מכיון שקיימת אפשרות לאכלם על ידי הדחק במועד על ידי שיסהטם מספר פעמים³⁵, או בדרכים אחרות.

²⁷ שדומה לסחורה שמותר במקרה כזה ואין כבישה מלאכה גמורה. מ"ב שם יז ושער הציון שם כז וביאור הלכה ד"ה אסור

²⁸ שהרי עבורי ריוחא הוא ואסור במלאכה גמורה. ביאור הלכה שם מהמנ"א

²⁹ שער הציון שם ס"ק כז

³⁰ פמ"ג שם א"א ו ועיין בה"ח שם כב

³¹ כליקוט הירק שהוא מלאכת קוצר. שם ושם

³² חוהמ"כ פ"ז כ מנזר ישראל שו"ת יד יוסף וא"א בוששאטש

³³ שו"ע ונו"כ שם ד

³⁴ שאין כל דג שוה בטעמו ועל כל צידה י"ל שמא ימצא משובחים ביותר והוא כבוד יום טוב. מ"ב שם ח"י

³⁵ ובוה שונה מכבשים כנזכר. ואף על גב דהשתא שכולם לפניו אפשר לו לברור רק המשבוחים ולמולחם, יש לומר, כיון דמן התורה אין עיבוד באכלין, הקילו לו למולחם כולם, כיון דעל כל פנים לעת עתה אין מבורר לו איזה מהם לבחור כשירצה לסחוט ולאכול מ"ב שם יט. שער הציון שם ס"ק ל

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

היתר צידת דגים היא גם בפרהסיא, שניכר לכל שהוא לצורך המועד, אמנם למי שאומנתו בכך כלומר דייג יש האוסרים³⁶ ויש המתירים³⁷ גם לדייג בפרהסיא³⁸, ובמידת האפשר מן הראוי להחמיר בזה.

מקום שנהגו הדייגים שלא לצוד דגים אפילו בצינעא³⁹ בחול המועד, אינם חייבים לעמוד במנהגם מפני שהם מומעטים בשמחת הרגל⁴⁰.

דיג לשם תחביב ותענוג בלבד, שלא על מנת לאכול הדגים הניעודים דעת הפוסקים לאסור בכל אופן שתענוג בלבד אינו נחשב צורך המועד⁴¹, ויש המתיר, ומכל מקום אף הוא כתב שמן הראוי שיאכל מהדגים שצד⁴². אולם אם דג על דעת שאם יעלה בחכתו דג כשר יאכלנו מותר לכו"ע⁴³.

צידת שאר בעלי חיים (עופות וכיו"ב) מותר רק מה שצריך לצורך המועד. ומי שאומנתו בכך כגון צייד, צריך לעשות דווקא בצינעא⁴⁴.

כשמותר לצוד, יכול לעשות זאת אפילו במצודות גדולות כרגיל. ואין צורך לשנות ולצוד בחכה וכיוצא בזה⁴⁵.

זבובים ויתושים, אם הם מצערים את האדם מותר להרגם, שאין לך צורך הגוף גדול מזה. ולמרות שיכול להבריחם מעליו, מכל מקום לא תמיד ניתן להסתפק בכך מכיון שעלולים לחזור עליו⁴⁶. וכמו כן מותר ללכוד עכברים שבבית לפי שיש לחוש שיפסידו את המאכלים. וכן מותר לפזר בבית חמרי הדברה נגד מקקים ונמלים וכיוצא בזה⁴⁷.

³⁶ מנ"א שם י ועיין א"ר ס"ק ה

³⁷ ששמות הרמ"א סוף סעי' ד

³⁸ הרמ"א לגבי דין לעשותו בצינעא השמיט דגים דסבר דבדגים שאינן מתקיימים הרבה אפילו בצייד ידעי כו"ע דליומא הוא צודה ולא אלאחר יום טוב ובה"ג מותר בפרהסיא. מ"ב שם כג

³⁹ שער הציון שם לד

⁴⁰ מנ"א שם ס"ק ח

⁴¹ הוהמ"כ פ"ז כד והביא הע"ז שכן פסקו הג' מדברצין ושו"ת רכבות אפרים ח"א שנו אות ב וכך סבר הגרש"ז אוירבך זצ"ל והגר"ש וואזנר זצ"ל והגר"מ בראנסדופר זצ"ל.

⁴² שם מהגר"מ פיינשטיין

⁴³ וע"ג שעיקר הדייג לשם תענוג מכל מקום לא גרע ממש"כ המ"ב שם יש נבי כבישה "וא"כ אפשר דיהנה מזה גם ביום טוב ולא לצורך חול בלחוד טרח".

⁴⁴ שו"ע ונו"כ שם ה שבאדם פרטי שעושה לעצמו אינו עושה בשיעור מרובה וכו"ע ידעי דלצורך היום הוא משא"כ באומן שעושה הרבה ביחד אמרי דבמלאכתו הוא עוסק כבשאר ימות השנה ולא ליו"ט הוא מכין. מ"ב שם כב

⁴⁵ כדי להרבות שמחה ברגל דאם אי אתה מתיר להם אלא בחכה ומכמורות אין צדין אלא מעט וממעטין בשמחה. מי שיש לו בריכה גדולה והופר בצדה שיזובו המים ויצוד הדגים מצדד במ"א שי"ל שאסור דמוכהא מילתא טפי שהוא לצורך חול ונ"ל דיש להקל בזה ע"י עכו"מ אם רוצה לאכול הדגים במועד. מ"ב שם כג

⁴⁶ מ"ב שם כ

⁴⁷ שו"ת באר משה ח"ז קא

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

הדרן עלך משקין בית השלחין

דף יא:

ח. מי שהפך את זיתיו ואירעו אבל או אונס או שהטעוהו פועלים ... זולף וגומר וגף כדרכו

כבר התבאר בפתיחה דף ב. שכל שמוגדר כ"דבר האבד" מותר לעשותו במועד, גם כשקשור במלאכות שהן "מעשה אומן". ואף כשאין המלאכה געשית לצורך המועד, ובלבד שלא כוון מלאכתו למועד. ושלא תהיה מלאכה שיש בה טירחה מרובה. אולם כשמדובר בהפסד גדול ביותר, התירו גם בטירחה רבה. לפי ששיערו טורח כנגד הפסד והפסד כנגד טורח, וכשהבינו שההפסד גדול מהטורח⁴⁸, התירו. אמנם, על דבר זה אמרו בגמרא להלן יב. "הלכות מועד... עקורות, ואין למידות זו מזו", אלא מה שהתירו חכמים התירו, ותו לא.

לפיכך התחיל⁴⁹ בפעולות הקשורות בסחיטת הזיתים והענבים מלפני המועד, ולא השלימם. או שהיין נשאר בבור ולא הועבר עדיין לחביות. אם הסיבה לכך היא עקב אונס, שכחה, או שנתעצל בחשבו שיוכל להמתין מלעשותו עד לאחר הרגל, ועתה מתברר שקיים הכרח לעשותו עתה, מותר להשלים סחיטתם במועד. "כלומר שטוחן הזיתים, ודורכן, ומכניסן לחביות כדרכו תמיד⁵⁰. ומותר לסחטן מספר פעמים עד שיוגמר סחיטתו וכמו כן מותר להריק היין מהבור שם עלול להחמיץ ולהעבירו לחביות.

כשיש צורך בכך, מותר גם לתקן את החביות הדרושות לשם איחסון היין או השמן.

⁴⁸ עיין שו"ע תקלוט טו

⁴⁹ שו"ע ונו"כ תקלה א

⁵⁰ מ"ב שם ד ה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

היות והטעם להיתרים האמורים הוא מכיון שנחשב לדבר האבד. לפיכך הותר רק כשהעיכוב בהשלמת הפעולות האמורות היה מהסיבות הנזכרות. אבל אם "כיוון מלאכתו למועד", הרי למרות שייגרם לו הפסד במניעת המלאכות הנ"ל, מכל מקום אסור לעשותם במועד.

ט. דברים המותרין במועד אסורים בימי אבלו

האבל אסור. כל שבעת ימי אבלות לעשות מלאכה, ואפילו עני המתפרנס מן העדקה. כמו שיתבאר להלן דף כא: בעזרה"ת, ואבל העושה מלאכה האסורה לו בימי אבלו, מן הראוי היה שינדו אותו, ואסור לילך לנחמו⁵¹. וכתב הרמב"ם: רמז לאבל שאסור בעשיית מלאכה, זה שנאמר (עמוס ח'): והפכתי חגיכם לאבל, מה חג אסור בעשיית מלאכה, אף אבל אסור בעשיית מלאכה.

וכשם שהאבל אסור בעשיית מלאכה כך אסור לישא וליתן בסחורה, ולילך ממדינה למדינה בסחורה⁵².

אולם אינו שוה איסור מלאכה באבל, לאיסור מלאכה בחג, אלא כל הדברים שהתירו במועד משום צורך המועד, כולם אסורים באבל, אפילו על ידי אחרים⁵³. וכן אבל על ידי עצמו אסור גם במלאכת האבד⁵⁴. אלא אם כן אינו יכול לעשות על ידי אחרים וכן במלאכת כתיבה, כשאי אפשר לעשות על ידי אחרים, וגם הוא במקום מצות תלמוד תורה, שאז מותר.

בעל מפעל או תחנת דלק וכדו', שיש לו הפסד גדול אם יסגור את המפעל לכל שבעת ימי האבל, הנכון לכתחלה שימכור את העסק לשותף אחר קודם הפטירה⁵⁵, או לכל אדם אחר⁵⁶, על ידי קנין

⁵¹ ט"ז יו"ד שפ א

⁵² שו"ע ונו"כ יו"ד שפ ג

⁵³ שו"ע ונו"כ שם י

⁵⁴ שו"ע ונו"כ שם ד

⁵⁵ ילקוט יוסף ביקור חולים ואבלות סימן טז ד פני ברוך יג כו

⁵⁶ ואם מותר למכור המסחר לבנים גדולים הסמוכים על שלחן אביהם האבל, ראה מ"ש בזה בשדי חמד ח"ו (מע' אבלות אות ו') דרב אחד פקפק בזה, שהרי מדינא שייך הכל לאב, אף כשהבן עוסק כבר במשא ומתן. ומ"מ יש לקיים המנהג, דהיבא שנהגו היתר במכירת חנות ומסחר מותר אף בגדול סמוך על שלחן אביו כשא"א בענין אחר, וכשהבן עוסק כבר במקח וממכר לעצמו יש צד היתר יותר. ויש להתיר למכור לו בלי פקפוק. וכן האוכל על שלחן אביו אחר החופה, דאוכל בתורת חיוב, יש מי שכתב דכיון שאוכל בתורת חיוב לא שייך איבה. ומ"מ כשנשאל המורה על איזה אופן ימכור, יורה למכור לאיש אחר, או עכ"פ לבנו הגדול שכבר עסק במסחר לעצמו, וכשאי אפשר יכול להתיר לו אף שלא עסק עדיין במקח וממכר. ע"ש. ילקוט יוסף שם הערה ד

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

שטר, ויעשה כן בהיות החולה גוסס, וכך המפעל יוכל להמשיך לעבוד גם בשבעת ימי האבל. ובדיעבד ניתן לעשות את המכירה גם לאחר הפטירה קודם הקבורה, אבל לא לאחר הקבורה.

ואם לא מכרו את המפעל, יש אומרים שאם יצטרך לשלם לפועלים על כל השבוע, ויהיה לו הפסד מרובה על ידי כך, מותר שהפועלים ימשיכו לעבוד בכל שבעת ימי האבל. דהוי כדבר האבד שמותר בחול המועד, וכך בימי האבל. ויש שהקילו בזה רק אחר ג' ימים הראשונים. ולמעשה יש להתייעץ עם חכם בקי בהוראה שידון בכל מקרה לגופו, שבדבר זה אין לתת תורת כל אחד בידו.

י. אלו דברים העושים לאבל בימי אבלו זיתיו הפוכין

אבל⁵⁷ אסור לעשות מלאכה בימי השבעה, גם על ידי אחרים, דהיינו, שבניו או אשתו יעבדו בהנות שלו, או אפילו גוי אין לו לעשות מלאכת האבל בשבעת ימי האבלות, אלא אם כן היא מלאכת דבר האבד, שאז מותר לעשות על ידי אחרים, ודבר האבד מותר אפילו בדברים האסורים, בחוה"מ משום טירחא ואפילו הוא מעשה אומן⁵⁸.

אבל על ידי עצמו אסור גם מלאכת האבד.

מותר⁵⁹ למכור סחורה שלו בדבר האבד⁶⁰ על ידי אחרים, ודבר האבד נחשב בתנאי שאם לא ימכור יפסיד מהקרן, אבל אם לא יפסיד מהקרן אלא שאם ימכרו עתה ירויח בה יותר משאם ימכרו אח"כ לא מקרי דבר האבד ואסור למכרו אפילו ע"י אחרים.

ובספק אם יפסיד נחשב גם כן דבר האבד אך יש להחמיר ביום הראשון של האבילות⁶¹.

⁵⁷ שו"ע ונו"כ שם ה

⁵⁸ דדוקא במועד אסור דברים של טורח מפני כבוד המועד אבל באבל שעושה ע"י אחרים מאי איכפת לן בטורח דאחרים, ש"ך ס"ק ד בשם הטור.

⁵⁹ שו"ע ונו"כ שם ו

⁶⁰ ועיין בפ"ת ס"ק ב' שכתב בשם ס' חמודי דניאל כ"י דה"ה אם יש דבר האבד להקונה, אם לא יקנה מותר למכור לו ע"י אחר, ואפשר אפי' ע"י עצמו ע"כ. ובסק"א כתב בשמו דנראה קצת שאפשר להתיר להשכיר סוסיו, בכדי להאכילם שזה דבר האבד. ועיין בשו"ת הלכות קמנות סי' קנ"ז שכתב שאבל עני שיש לו כלים שאינם ניכרים שמותר לאחרים להשכרם בלא ידיעתו. וכתב דאין לך משיב אבידה גדול מזה ולא דמי לשותפין דהתם מקומו ניכר.

⁶¹ עיין פני ברנך סי' יג הערה כ שהביא דיון באחרונים אי דמיא לחול המועד שמתירים ספק או שחמיר מחול המועד אף בזה.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

יא. זיתיו הפוכין ואין שם אומן אלא הוא ... הרי זה יעשה

בצינעא

דעת הרמ"א⁶² אם לא יוכל, לעשות ע"י אחרים, והוא דבר האבד מותר האבל לעשותו בעצמו ואפילו אם היא מלאכה שיש בה פירחא ומעשה אומן⁶³. ולאחר שלשה ימים הראשונים יש להקל, ואפילו בתוך שלשה יש להקל אם הוא הפסד מרובה, מיהו יעשנה בצינעא⁶⁴ שלא בפני אחרים, אלא אם הם אבלים כמותו או בני ביתו⁶⁵.

אם היא מלאכה שא"א לעשותה בצינעא יש מתירים⁶⁶ לעשות בפרהסיא ויש אוסרים⁶⁷, וי"א⁶⁸ שיש להקל אחר ג' ימים.

יב. אם היה אומן לרבים ... ואין שם אומן אלא הוא הרי זה

יעשה

רופא שאירע לו מקרה אבל, והחולים צריכים לו שיטפל בהם, מותר לו לקבל את החולים לבודקם ולטפל בהם. ואם יש צורך מותר לו אפילו לצאת אל החולים שלו, לטפל בהם, ולחזור לביתו להמשיך לישב שבעה. אלא שלא יקבל תשלום עבור הביקור, אך מותר לו לקחת את דמי ההוצאות⁶⁹. ומותר לו להקיז דם.

⁶² שם סעי' ה

⁶³ ש"ך שם ה

⁶⁴ ש"ך שם ו

⁶⁵ במשמרת שלום אות מ' — מ"א דהיכא דאיכא אחרים עמו לאו צינעא הוא אלא פרהסיא, מ"מ אם הם גם אבלים צינעא הוא, וכן כתב בטושו"ע ס' שע"ט לענין ברהמ"ז בשבת עיי"ש בפרישה סק"ז וש"ך סק"ה, ועיין בטו"ט מהדר"ג ח"ב סי' רי"ז דע"י ב"ב לא הוי פרהסיא ע"ש, ור"ל אף היכא דב"ב אינם אבלים.

⁶⁶ עיין במשמרת שלום אות כ' — י ט שכתב בשם שו"ת תפארת צבי חיו"ד סי' נ"ז באחד שאירע לו אבל ר"ל, והוא עוסק במלאכת כלי זמר, והוא עני ואביון אם יש מקום להתיל לו לנגן על התונה והתיר שם. וכן בשו"ת השיב משה חיו"ד סי' נ"ט העלה להקל כמו בחוה"מ.

⁶⁷ בקונטרס אבל יחיד שציץ לתשו' גא"י חיו"ד סי' קו שחולק על התפ"צ הנ"ל, וכ"כ בטומו"ד מהדרג ח"ב סי' רמ"א דבפרהסיא אין להתיר דבר האבל.

⁶⁸ בשד"ח אבילות אות רי"א שהביא בשם שרת רמ"ז חיר ד סי' פ"ו אות י' דדעתו נוטה קצת לדעת התפ"צ דאם א"א בצינעא גם בפרהסיא שרי, ומסיק בשד"ח דעכ"פ יש לסמוך על התפ"צ והשיב משה אחר ג' ימים ע"ש

⁶⁹ שלא מכל אדם יכול החולה להרפא, שד"ח אבילות אות מ"ד בשם שו"ת ח"א סי' פ"ו. וכ"כ בפ"ת סק"א בשם חמודי דניאל, וכ"כ במשמרת שלום אות ר' — יג.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

שמש בית הכנסת הנמצא תוך ז' ימי האבל, רשאי ללכת לבית הכנסת בערב שבת בימי אבלו, כדי לסדר ולהכין הנרות ולהדליקן, ולעשות שאר צרכי בית הכנסת כדרכו. אך אם אפשר שמישהו אחר יעשה זאת, עדיף טפ"ז.⁷⁰

שוחט היושב שבעה על בנו או בתו, ואין לבני העיר שוחט נאמן בעיר אלא הוא, מותר לו לצאת לבית המטבחים כדי לשחוט⁷¹. אע"פ שמקבל שכר מהקהל בכל שבוע, ובלבד שלא יקבל שכר על כל עוף או בהמה ששוחט, אלא אי"כ שהוא עני ואין לו מה יאכל שאז מותר לו לאחר ג' ימים לקבל שכר, ויש אוסרים לשחוט אם אינו צריך לעצמו לאכול⁷².

יג. האריסין והחכירין והקבלנין הרי אלו יעשו אחרים

בשבי"לן

אם האבל⁷³ מושכר לאחרים, לא יעשה מלאכה בימי אבלו. אבל מותר לו לשלוח אחרים שיעבדו במקומו בשבוע זה. ויש מחמירים אם אינו דובר האבד⁷⁴.

מי שהוא פקיד ומקבל משכורת חודשית, ואירע לו מקרה אבל, ולא עבד בימי אבלו כפי הדין, מותר לו לקבל בסוף החודש את משכורתו במוש"ל, ואין בזה חשש. בין שמקבל שכרו מהביטוח לאומי, על הימים בהם ישב שבעה, והן אם מקבל שכרו ישיר מן המעביד⁷⁵.

⁷⁰ כן כתב בשו"ת זרע אמת (חלק יורה דעה סימן קג) ועיין בשו"ת האלף לך שלמה (חלק יורה דעה סימן יז) גבי שוחט. וכן הוריתי במצרים. ועיין בשו"ת תשורת שי חלק א (סימן תצה) ובשו"ת שבסוף הידושי רעק"א חלק א' (דף פט ע"ג). ובשו"ת צבי תפארת (סימן יג). ובספר בית דוד ביסטרין (סימן שפ). ובקנאת סופרים (דף עט ע"א). ובספר דרכי תשובה (סימן א אות קעב). ומנחם אבלים (דף לח ע"ב ד"ה שוחט). וי"ל ע"ד. ועיין שלחן גבוה (סימן שפד סק"ג). ובעיקרי הד"ט (אורה חיים סימן יא אות מז). ועיין במ"ז (סימן שפ סק"א) וז"ל: וראיתי מי שהורה לשמש שאירע לו אבל שיעשה עבודתו וילך לבית הכנסת ולשמש בצרכי הקהל, ולא יפה הורה, דטעם כמעט הדין דהיתר משרתת. ובפתחי תשובה שם הביא משו"ת להמי תודה למהר"י בסאן (סי' ז) שהשיג על המ"ז בזה, והעלה לשמש בית הכנסת שאירעו אבל דרשאי לילך לבית הכנסת בערב שבת בימי אבלו, להכין נרות ולהדליקן ולעשות שאר צרכי בית הכנסת כדרכו. ע"ש. שו"ת יבי"א חלק ז', יורה דעה סימן מג אות ו'.

⁷¹ חכ"א כלל קס"ד ב. וכ"ב בקונטרס מצבת משה סי' ז'. והטעם כיון דשחיטה הוא ממלאכות המותרות ביו"ט מותר האבל לעשות.

⁷² גליון מהרש"א על סעיף מ"ז. דדייק מהא דהשמיט המחבר הדין דאם הוא אומן לרבים מותר. וכ"כ בדע"ת שם בשם שו"ת גא"י יו"ד סי' ק"ג. וכן הביא שם בשם שו"ת שבו"י ח"א סי' פ"ו שפסק ג"כ לאסור בכל מלאכה, ורק ברופא מותר, דלאו מכל אדם זוכין להתרפות.

⁷³ שו"ע ונו"כ שם יב

⁷⁴ ש"ך שם ס"ק י"ז וי"ט ע"ש. ועיין בד"ת שכתב בשם ספר יהושע פסקים וכתבים סי' כ', וסיים דהמחבר ורמ"א שניהם כונתם בדבר האבר דוקא.

⁷⁵ ילקוט יוסף שם טז

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

יד. החמרין הגמליין והספנין הרי אלו לא יעשו ואם היו מוחכרין או מושכרין אצל אחרים הרי אלו יעשו

אם יש⁷⁶ לאבל חמור או ספינה מוחכר או מושכר ביד אחר, הרי זה לא יעשה בימי אבלו של בעל החמור והספינה, אם לא ששכרו קודם שהתחיל האבלות ועדיין לא כלה הזמן אבל אם כלה הזמן, אסור. וכל שכן אם שכרום אחר שנעשה אבל אסור.

נהג מונית שאירע לו מקרה אבל, מותר לו להשכיר את המונית שלו לאחר כדי שינהג בה וישתכר במשך השבוע, ויתן אחוזים מסויימים לנהג⁷⁷. ואפילו אם מכירים שהמונית שייכת לאותו אבל, מכל מקום כיום ידוע לכל שנוהגים להשכיר את המונית לפי אחוזים, והשני העובד עושה כן לצורך עצמו⁷⁸.

טו. שכיר יום אפילו בעיר אחרת לא יעשה

אם יש שכיר יום⁷⁹ שעובד שדה האבל, אפילו בעיר אחרת, לא יעשה. אך אבל ששדהו ביד אחרים באריסות⁸⁰ או בחכירות או בקבלנות מותר להם לעבוד בשדהו כדרכם, ואפילו אם נשלם זמן חכירתם קודם שנעשה אבל ונשארו בשדה כמו שהיו.

טז. היתה מלאכת אחרים בידו... בין קיבולת בין שאינה קיבולת לא יעשה

היתה מלאכת⁸¹ אחרים בידו, אפילו בדבר תלוש, כגון לארוג בגד, או לכתוב לו ספר בין בקבלנות בין שלא בקבלנות, לא יעשה. אפילו אם הוא

⁷⁶ שו"ע ונו"כ שם יד

⁷⁷ כבשו"ע סעיף טו

⁷⁸ ילקוט יוסף שם כב

⁷⁹ שו"ע ונו"כ שם יג

⁸⁰ שו"ע ונו"כ שם יא והטעם שהרי לא בשבילו הם עובדים אל א בשבילם, ואי משום שעייזו מגיע לו ג"כ ריוח, מה איכפת לנו כיון שהשדה ברשותם ולא ברשותו, ולא עוד אלא אפילו נשלם הזמן בימי האבל של בעל השדה, או אפילו קודם לאבלות ונשארו בשדה כמו שהיו, דסתם שדה לאריסות קיימא, אבל להשכיר בימי אבלו בודאי אסור. ערוך השולחן סעיף יט

⁸¹ שו"ע ונו"כ שם יז

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

דבר שאפשר לעשותו בעינעא בתוך ביתו. ואם הוא דבר האבד יעשה על ידי אחרים, אבל לא בבית האבל.

מותר לקבל מלאכה בימי אבלו לעשות אח"כ, ובלבד שלא ישקול ולא ימדוד כדרך שהוא עושה בשאר פעמים. וכן לא יצא מביתו על מנת לקבל הזמנות לעבודות שיעשה אחר ימי האבל.

יז. היתה מלאכתו ביד אחרים בביתו לא יעשו בבית אחר

יעשו

אם⁸² קודם ימי אבלו מסר מלאכתו ביד אחרים, ומסרה בקבלנות ואין המלאכה ניכרת שהוא של האבל, מותר לקבלן לעשותו בביתו אבל לא בית האבל. ולכן אם סיכם עם אחר שיכתוב לו איזה ספר, ואירע לו דבר אבל, יכול האחר לכתוב גם בימי האבל, ובלבד שיעשה בביתו שלו, ולא בבית האבל⁸³.

ואם ניכר הדבר שהמלאכה נעשית עבור האבל כגון שמסר בנין לאחרים בקבלנות, אסור לקבלן לעשותו אפילו אם הוא חוץ לתחום העיר⁸⁴.

יח. הוה להו ההוא גמלא דתורא בהדי הדדי איתרעא ביה

מילתא ... ופסקיה לגמליה ... אדם חשוב שאני

שני שותפים⁸⁵ שיש להם עסק או חנות ואירע אבל לאחד מהם, נועלים חנותם, או סוגרים את העסק במשך שבעת ימי האבלות, שלא יעשה השותף בפרהסיא, אבל יכול לעשות בעינעא בתוך ביתו, אפילו בעסק השותפות.

ואם האבל אדם חשוב, והשותפות נקרא על שמו, שאפילו אם יעשהו בעינעא בתוך ביתו ידוע שיש לאבל חלק בו, אסור לשני לעשות אפילו בתוך ביתו. ואפילו ימחול האבל לשותפו כל מה שירויה בימי אבלו אסור.

⁸² שו"ע ונו"כ שם יח

⁸³ ש"ך שם כ

⁸⁴ שו"ע ונו"כ שם יט

⁸⁵ שו"ע ונו"כ שם כא

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

ויש מקילין לשותף לעסוק אפילו בתוך העסק אחר ג' ימים⁸⁶, ונהגו להקל כשיטה זו⁸⁷.

ויש שנהגו שכאשר אירע אבל לאחד מן השותפים האבל מסלק עצמו מן השותפות בעודו אונן, ומקנה את חלקו לחבירו בפני שליח בית דין, ומפרסמים שאין לאבל חלק בעסק, בכדי שלא יהיה חשש מראית העין⁸⁸.

מה שעריכים השותפים לנעול חנותם, הוא דוקא כשבדרך כלל שניהם יושבים בחנות אחת ובשאר השנה, אבל אם כל אחד יושב בחנות אחרת, יש אומרים שמותר להאחר לפתוח חנותו אף על פי שהממון משותף. ויש מחמירים גם בזה. ויש שהתירו בזה אחר ג' ימים, אפילו ביושבים בחנות אחת [בשאר השנה]. וכל שכן אם הוא מתעסק, דלסברא זו מותר אפילו תוך ג' ימים⁸⁹.

דין זה הוא רק כששניהם שותפים בחנות ובסחורה⁹⁰, אבל אם הם שותפים רק בחנות וכל אחד עוסק בסחורתו לא שייך בזה איסור שותפות, ואם אירע לאחד אבילות מותר לשני לעסוק בסחורתו, ויש שכתבו דבכה"ג יש להקל גם להאבל להושיב אדם שימכור את סחורתו אם מוכרח לזה.

יש שכתבו ששותפים⁹¹ שיש להם שתי חנויות, וכל אחד יושב בחנותו והם שותפים בריוח, שמותר להשותף לפתוח חנותו אפילו ביום הראשון.

חנות או מפעל שיש שם גם שותפים גויים וגם שותפים יהודים, ולאחד מהם אירע מקרה אבל, מותר שימשיכו בעבודתם, אף שיש לאבל ריוח מאותה מלאכה. ומכל מקום נכון יותר למכור את חלקו קודם הפטירה, או קודם הקבורה⁹².

אבל שיש לו שותף בעיר אחרת, והשותף אינו יודע ממקרה האבל שאירע לשותפו, אין חייבים לומר לו כדי שישגור החנות⁹³. וכן מותר לבני ביתו לפתוח חנותו ואינם מחוייבים להודיע לו על אבילותו⁹⁴.

⁸⁶ רע"א שם בשם מהרש"ל. וכתב בבית לחם יהודה שם ורש"ל מקיל אחר ג' ימים. ובה"י כתב שנהגין לאסור עד אחר בלות השבעה.

⁸⁷ כ"כ בחכ"א כלל קס"ד סמ"ז, וכ"כ במצבת משה דכבר נהגו בקהלתנו

⁸⁸ ילקוט יוסף שם י' בפני ברוך שם כו

⁸⁹ עיין פני ברוך שם הערה נה

⁹⁰ ערוך השולחן שם סעיף כ"ט.

⁹¹ מור"ם מטראני הובא בשם בית לחם יהודה ושם הביא בשם שכנ"ג דרך אחר ג' ימים מותר ע"ש, אבל בעיקרי הד"ט לו—ל כתב דהלכה כהמיקל באבל ויוכל לפתוח חנותו, וכן פסק בג"ה שם דמותר אפי' ביום הראשון.

⁹² כן כתב בשו"ת מעשה אליהו (סימן רסד)

⁹³ ברכ"י שם בשם זקן אהרן סי' ס"א, ודבר משה היו"ד סי' ע"א. וכן הביא בכ"ב על אבילות ע' 322 בשם בית מאיר יו"ד סי' ש"פ, וכן כתב בשד"ח אבילות ז'. וכ"כ בערוך השולחן וכ"כ בגש"ה שם בשם עיקרי הד"ט, וכתב שיש הרבה ראיות לזה.

⁹⁴ ערוך השולחן שם בשם רדב"ז וכן הביא בשד"ח שם בשם כרם שלמה סוסי' ת"ב, וכן כתב בית מאיר הנ"ל

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

מי שאחד מקרוביו הוא חולה מסוכן ועומד למות, ומכר החנות שלו עם הסחורה במקח קצוב, למען לא ישובת מסחר החנות בימי אבלו, אין לו לחוש למראית העין, שנראה לכל שהוא הערמה. שזו גזירה חדשה אשר לא שערסם חכמי התלמוד, ואין בידינו לגזור משום מראית העין מדעתינו בדבר שמותר מן הדין. ולכן כל שמוכר באופן שנוכל לומר שמשום איסור אבלות הוא מוכר בלב שלם, שפיר מהני המכירה. ואף על גב דהוי הערמה, שרי. וכן יש להורות. ואפילו אם על פתח החנות מונח שלט על שם הבעלים הראשונים, מה בכך, כיון שנעשה סילוק או מכירה בקנין סודר ע"י נאמני הקהלה, קלא אית לה למילתא ולא חיישינן למראית העין. וכבר פשט ההיתר. ויש שחששו למראית העין⁹⁵.

⁹⁵ עיין פני ברוך שם כז